

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ The Administration of Sangha affairs in education assistance in New Normal Era

พระอธิการชยุต เตชธมโม (สุขธรรมา)*

PhraadhikanChayut Tejadhammo (Sukdhamma)

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ต้องการนำเสนอ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสรับการศึกษาตามกำลังสติปัญญา พร้อมทั้งเพื่อสร้างให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เช่น การส่งเสริมการศึกษาในสถานศึกษาและการจัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ รวมทั้งการนำหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มาปรับใช้กับการจัดการศึกษาของเด็กและเยาวชนในช่วงวิกฤติการณ์การระบาดของไวรัสโควิด 19

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์, การศึกษาสงเคราะห์, ยุควิถีชีวิตใหม่.

Abstract

This article aims to present the administration of Sangha affairs in education assistance in New normal era. It is an education arrangement for the general public to help underprivileged children have the opportunity to receive an education as well as to create quality

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: phrachayut1960@gmail.com

personnel able to live in society happily. For instance; promote education and establish scholarships in primary, secondary and tertiary education, provide educational materials for online teaching including the adoption of Brahma Vihara's 4 principles consisting of loving-kindness (Metta), compassion (Karuna), sympathetic (Mutita) and equanimity (Ubekkhā) to manage the education for children and youth during the COVID-19 crisis.

Keywords: Administratuib of Sangha affairs, Education assistance, New normal

บทนำ

ประเทศไทยนั้นมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตมาเพราะทั้งการเรียนรู้ การปลูกฝังความคิด รวมถึงการสร้างลักษณะนิสัยให้อยู่ในกรอบศีลธรรมความดี ก็เป็นสิ่งที่ศาสนาเข้ามามีส่วนในการพัฒนา ในปัจจุบันนี้สังคมไทยนั้นก็มีปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่จำเป็นจะต้องมีการแก้ไขทั้งทางด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรมในสังคมต่างๆ จากเหตุผลดังกล่าว พระสงฆ์ในฐานะที่สัมพันธ์ใกล้ชิด และเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญในสังคมจึงจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จะต้องปรับและเพิ่มบทบาทในการพัฒนาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อดีตทำงานในเชิงรับ เปลี่ยนเป็นเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่ซึ่งพระสงฆ์ไม่ได้ทำเฉพาะหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่างหลายด้านด้วยกัน ซึ่งหนึ่งในด้านนั้นคือด้านการศึกษาสงเคราะห์ ดังกล่าว

วัดมีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทยแทบทุกด้าน ในอดีตที่ผ่านมา นั้นวัดจัดว่า เป็นสถาบันหลักของชุมชน และเป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลและกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม สวดมนต์ไหว้พระและกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น อันแสดงออกทางด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีต่างๆซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ทำหน้าที่ทั้งผู้ผลิต ผู้อนุรักษ์และผู้สอนศิลปะแก่ประชาชนเป็นที่ปรึกษาด้านการครองตน อาชีพ ปัญหาชีวิต ปัญหาสังคม แม้กระทั่งปัญหาครอบครัว เป็นสถานสงเคราะห์ ประชาชนผู้ยากไร้หรือในคราวมีภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้สงคราม เป็นต้น เป็นสถานพยาบาล เป็นที่

พักคนเดินทาง เป็นสโมสรให้ชาวบ้านมาพบปะกันหนุ่มสาวพบกันในเวลาว่างวัด เป็นสถานบันเทิง จัดงานเทศกาลหรืองานฉลองต่างๆของชาวบ้าน เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาทของชาวบ้าน เป็นคลังพัสดุ เช่น ถ้วยชาม โต๊ะเก้าอี้เพื่อให้ชาวบ้านมาขอยืมเมื่อมีงานเป็นศูนย์การปกครองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อบต. หรือฝ่ายปกครองใช้เป็นสถานที่ประชุม เป็นสถานศึกษาของชุมชน พระภิกษุสามเณร ลูกหลานของชาวบ้านได้อยู่อาศัยและเล่าเรียนที่วัด เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนทั้งหลาย เป็นห้องสมุดชาวบ้าน เป็นที่เก็บเอกสารต่างๆ ตั้งแต่ตำรายาตำราหมอสมุนไพรไปจนถึงพระไตรปิฎก เป็นต้น (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2544, 47)

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์

1.1 ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใช้เป็นจุดหมายในตัวแต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจ เป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจใช้อำญา และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดีแต่เป็นการปกครอง แบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2539, 78)

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นงานที่พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่สำคัญมากปัจจุบัน พระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอน และการเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารการปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพพระสงฆ์ดีขึ้นคุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้หากระบบการบริหารและปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือ ระบบกลั่นกรอง และกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้ว

ตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือ การกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติความรู้ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงาม (พระไพศาล วิสาโล, 2546, 276-277)

พระพรหมโมลี(สมศักดิ์ อุปสโม) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการ เป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจะสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ การกิจของพระสังฆาธิการนั้น นอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้ว ยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้าน กล่าวคือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการศึกษสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ การบริหารจัดการภาระงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังหมายได้ (พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2549, ข)

พุทธทาสภิกขุ ได้พูดถึงการบริหารว่า เป็นการดำเนินไปได้แห่งกิจการที่กระทำด้วยปัญญากระทำด้วยความหวังและต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดทำเพื่อตัวเอง ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงหน้าด้วยสติปัญญา (พุทธทาสภิกขุ, มปป., 9-12)

สรุปได้ว่า กิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน อันได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษสงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ จะเป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามได้ดังเจตนารมณ์ของกฎหมายเถรสมาคมนั้น ต้องอาศัยพระสังฆาธิการในฐานะที่เป็นผู้ปกครองเป็นผู้ขับเคลื่อนภารกิจทั้ง 6 ด้าน ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระศาสนาต่อไป

2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์

2.1 ความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2540, 48-49)

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์ เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้ จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

3. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

4. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2537 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์แต่โดยรูปการนั้นน่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษา เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษาทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี) ได้กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร (พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), 2539, 130)

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มี ความรู้ความเข้าใจหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อม แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียน

เอกชนการกุศลของวัดการมอบคุณการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา (กรมการศาสนา, 2522, 5-6)

บุญศรี พานะจิตต์ ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ ว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการ ศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจาก การศาสนศึกษา หรือบุคคล ผู้กำลังศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ 1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 2. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 3. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ 4. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (บุญศรี พานะจิตต์, 2545, 20)

ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการ ดังนี้ (ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง, 2547, 193)

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้น คือ
 - ชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3
 - ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6
 - ชั้นกลาง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 - ชั้นสูง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

หลักสูตรการสอน จะมี 2 ประเภท คือ วิชาบังคับ ได้แก่ ประวัติพระพุทธศาสนา วิชาธรรมและศาสนพิธี ประเภทที่ 2 คือ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกวิชาตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นความพร้อมของโรงเรียน ความต้องการของท้องถิ่น และความเหมาะสมของเวลางบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

2. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยรับเด็กวัย 3-4 ขวบ งบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

3. โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยวัดจัดตั้งขึ้นและให้การสนับสนุน

มานพ พลไพรินทร์ ได้ให้ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์ไว้หลายความหมาย เช่น หมายถึงการให้การ สงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนหรือการสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา (มานพ พลไพรินทร์, 2534, 18)

ผู้เขียนสรุปการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสรับการศึกษาตามกำลังสติปัญญา พร้อมทั้งเพื่อสร้างให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา

3. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่

โควิด 19 เป็นโรคติดต่อร้ายแรง รัฐบาลให้ความสำคัญในการวางมาตรการป้องกัน เพื่อลดและจำกัดการระบาด การวางมาตรการจัดการระบาดของโรคในครั้งนี้ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ต้องปรับตัวอย่างมาก เช่น มาตรการ Social distancing ส่งผลกระทบการทำงาน การศึกษา การดำเนินวิถีชีวิตหลายอย่าง ต้องปรับเปลี่ยน มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น จนเป็นการปรับตัวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ด้วยการใช้เทคโนโลยีช่วยดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อลดการแออัด ฯลฯ โครงการความช่วยเหลือของรัฐบาลก็ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแบบเต็มรูปแบบ เช่น การลงทะเบียนขอรับการช่วยเหลือจากผลกระทบโควิด 19 ในโครงการเราไม่ทิ้งกัน ลงทะเบียนเกษตรกร การใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ เทียวด้วยกัน โครงการคนละครึ่ง เป็นต้น ประชาชนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปจากเดิม เช่น การทำงานจากบ้าน การเรียนการศึกษาออนไลน์ การซื้อขายของบนแพลตฟอร์มดิจิทัล การใช้เงินแบบดิจิทัล สิ่งเหล่านี้เป็นวิถีใหม่ที่เริ่มคุ้นเคยชีวิตวิถีใหม่จึงเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นต้องวางรากฐาน ความรู้ความเข้าใจเพื่ออยู่กับโลกดิจิทัล มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ที่เป็นการผสมผสานการดำเนินชีวิตบนโลกกายภาพ (Physical) กับโลกเสมือนที่เรียกว่า โลกไซเบอร์

(Cyber) ที่มีแพลตฟอร์มการบริการแบบดิจิทัล (Digital service platform) ความสำคัญจึงอยู่ที่ประชาชนต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ และความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล

บทเรียนออนไลน์ที่จัดทำนี้ นอกจากให้ความสำคัญกับเรื่องชีวิตวิถีใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะความฉลาดทางดิจิทัล และการเป็นพลเมืองดิจิทัลแล้ว ยังเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่เท่าทันต่อสื่อใหม่ (New media) ให้มีความสำคัญในเรื่องการคิด การวิเคราะห์ ความเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การประมวลผลข่าวสาร การแยกแยะและไม่หลงเชื่อข่าวปลอม และให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อดูแลปกป้องตัวเอง ดูแลข้อมูลส่วนตัว ความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยทั้งของตัวเองและสังคม

จุดมุ่งหมายของบทเรียนจึงเป็นพื้นฐานที่นักเรียน และประชาชนควรได้เรียนรู้ในเบื้องต้น เข้าใจถึง สิทธิ หน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล เนื้อหาที่สำคัญระดับพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เพื่อลดความเสี่ยงในการดำรงชีวิตในยุควิถีใหม่

การสร้างบทเรียนออนไลน์ ในรูปแบบ MOOC เป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และประชาชนทั่วไป เน้นให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยวางเค้าโครงเนื้อหา เป็นโมดูลขนาดเล็ก ๆ รวมกันเป็นบท เพื่อเรียนได้ตามเวลาที่มี และเรียนต่อเนื่องได้จนจบหลักสูตร โดยเป้าหมายผู้เรียนตั้งแต่นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และประชาชนทั่วไป โดยผู้เรียนเข้าเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ได้จำนวนมาก ไร้ขอบเขตจำกัด ใช้อุปกรณ์ได้ตั้งแต่สมาร์ตโฟนถึงพีซี เมื่อเรียนจบ จะได้ประกาศนียบัตรดิจิทัล ออกให้ทันที นักเรียนสามารถนำเก็บในแฟ้มสะสมงานของตนเองได้ โดยเทียบผลการเรียนขนาด 0.5 หน่วยกิต หรือเทียบการเรียนการสอนตามตารางเรียนของนักเรียน 8 สัปดาห์ ๆ ละหนึ่งชั่วโมง ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มปป.)

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ โดยในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุกๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก โดยโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษาศาสนาศึกษาดังกล่าวข้างต้นล้วนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19

โดยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ผู้บริหารวัดโดยตำแหน่งและหน้าที่คือเจ้าอาวาสในการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์นั้น ต้องให้สถานศึกษาปฏิบัติตามข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งวัดเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน โดย**พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร)** ได้กล่าวโดยสรุปว่า วัดเปรียบเหมือน

1) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใด ไม่มีการเผยแผ่ธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชนวัดนั้นจะเริ่มเสื่อม

2) วัดเป็นโรงพิมพ์ คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ

3) วัดเป็นโรงละคร คือ การจัดที่ส่วนหนึ่งสำหรับไว้การแสดงพื้นบ้าน

4) วัดเป็นโรงพยาบาล คือ วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพอนามัย อาจเป็นแหล่งรวบรวมสมุนไพรต่างๆ และสงเคราะห์ประชาชนทั้งกายและใจด้วยการบำบัดรักษา

5) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด เจ้าอาวาสต้องมีบทบาทในโรงเรียนในบางครั้งรวมกันเป็นโรงเรียนวัด

6) วัดเป็นโรงแรม หมายความว่า การต้อนรับสาธุชนเป็นการปฏิสนธิ์ที่พักพิงสำหรับอาคันตุกะ หรือ เป็นที่พึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

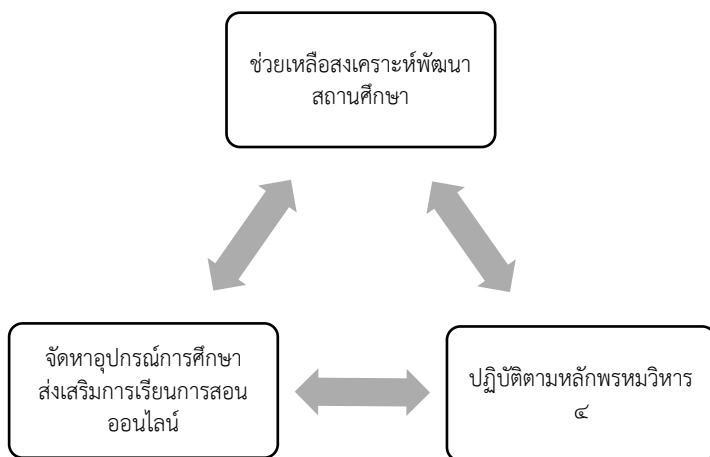
7) วัดเป็นโรงงาน หมายความว่า วัดต้องมีการก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความสำคัญกับงานช่างหรือการผลิตช่าง (กรมการศาสนา, 2543, 132-138)

โดยแนวคิดในเบื้องต้นสอดคล้องกับ **สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลาจารย์** ได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษา สงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาวิชาการและวิชาชีพ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนของฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อให้คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทุกคนสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ (สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลาจารย์, 2540, ก.) จากแนวคิดเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ผู้บริหารวัดซึ่งเป็นเจ้าอาวาสต้องปฏิบัติตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งในยุควิถีใหม่ต้องสนับสนุนในเรื่องสื่อ และเทคโนโลยีในการเรียนการสอน ประกอบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนด้วยหลักพรหมวิหาร ซึ่งเป็นหลักธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่ (อภ.วิ.(ไทย) 35/341/369.) 1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับ สุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิด การมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่ เป็นหนี้ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น 2) กรุณา ความ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งเข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุข หรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมี ความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มี มุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง 4) อุเบกขา การรู้จักวาง เฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดีย่อมได้ดี ใครทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรตีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่ เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ใน ลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม 4 อย่างนี้ เป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่

องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษา สงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ผู้เขียนเสนอแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน การศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ดังนี้

ภาพที่ 1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่
(ที่มา: ผู้เขียน)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่ด้วยการบริหารจัดการสงเคราะห์ตามความเหมาะสมทั้งในการส่งเสริมการศึกษาในสถานศึกษาและการจัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4

บทสรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในยุควิถีชีวิตใหม่เป็นการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสรับการศึกษาตามกำลังสติปัญญา พร้อมทั้งเพื่อสร้างให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาด้วยการบริหารจัดการสงเคราะห์ตามความเหมาะสมทั้งในการส่งเสริมการศึกษาในสถานศึกษาและการจัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา

ด้านสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ให้เด็กและเยาวชนผ่านพ้นวิกฤติการณ์การระบาดของโควิด 19

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *วัดพัฒนา 43*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กรมการศาสนา. (2522). *คู่มือครูจริยศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

บุญศรี พานะจิตต์. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2549). *พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกวิกฤต*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี). (2539). *พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

พุทธทาสภิกขุ. (มปป.). *การบริหารธุรกิจแบบพุทธ*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. (2547). *หลักการบริหารงานในวัด" ในอบรมบาลีก่อนสอบภาค 4 ปีที่ 3*. ปทุมธานี: สื่อตะวัน.

มานพ พลไพรินทร์. (2534). *คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: ชูติมาการพิมพ์.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (มปป.). *ชีวิตวิถีใหม่และความฉลาดทางดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 20 ส.ค. 64 จาก <https://learningdq-dc.ku.ac.th/>

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. (2540). *คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส*. กรุงเทพฯ: อาทรการพิมพ์.

สิริวัฒน์ คำวันสา. (2544). *เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรโครงการเสริมความรู้ถวายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.